

Archeologienota
Strombeek-Bever (Grimbergen) –
Jozef de Vleminckstraat

Jordi Bruggeman en Natasja Reyns

Temse
2016

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

All-Archeo bvba
Laagstraat 12
9140 TEMSE

Wettelijk depot nummer
D/2016/12.807/116

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	9
2.3	Onderzoeksopdracht	9
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	9
2.3.2	Beschrijving geplande werken.....	9
2.3.3	Werkwijze	11
2.4	Assessmentrapport	11
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.....	11
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	17
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	22
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese.....	23
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	24
2.4.6	Samenvatting gericht op een gespecialiseerd publiek.....	25
2.4.7	Samenvatting gericht op een niet gespecialiseerd publiek.....	25
3	Bibliografie.....	26
3.1	Publicaties	26
3.2	Websites	26
4	Bijlagen	27
4.1	Archeologische periodes	27
4.2	Plannenlijst	27
4.3	Fotolijst.....	27

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2016J291

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

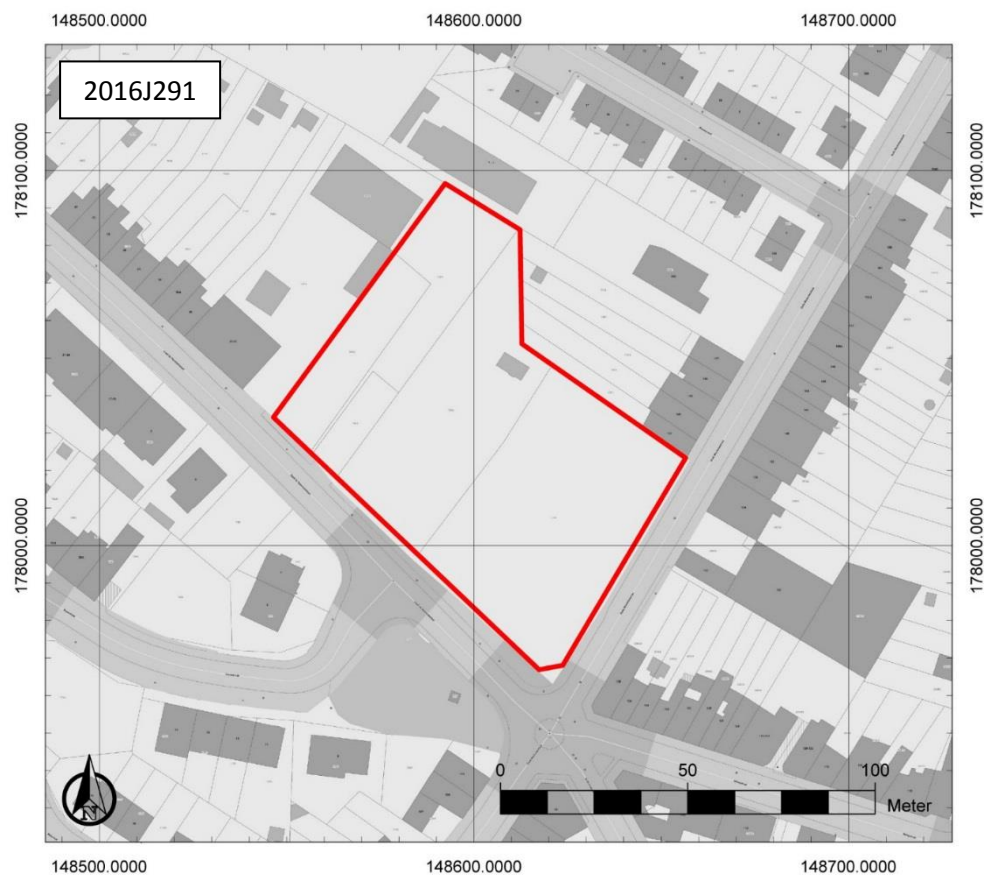
Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Vlaams Brabant, Grimbergen, Strombeek-Bever, Jozef De Vleminckstraat, Den Klempot

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 148592, 178097
- 148656, 178023
- 148618, 177967
- 148547, 178035

Kadastrale percelen: Grimbergen, Strombeek-Bever, afdeling 4, sectie A, 70L², 70N⁴, 70P², 70 P⁴, 70s⁴

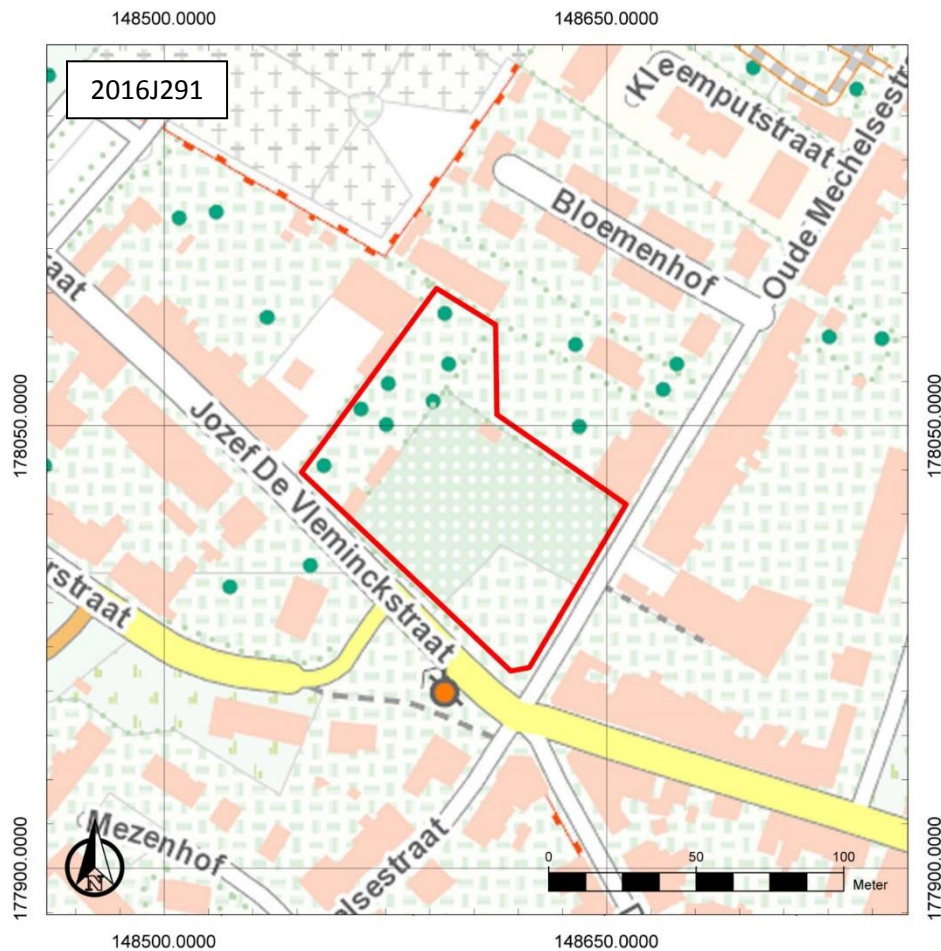
Kadastraal plan:

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 6717 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 27/10/2016 – 19/12/2016

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland, leemwinning

Verstoorde zones: een groot deel van het onderzoeksgebied (zuidoosten) werd aan het einde van de 19de eeuw afgegraven over een diepte van ca. 1,90 m (Figuur 3 en Figuur 4). Het betreft een zone met een oppervlakte van ca. 4970 m². Zie ook hoofdstuk 2.4.2.

Figuur 3: Aanduiding van de verstoorde zone (dubbel gearceerd)

Figuur 4: Opmetingsplan bestaande toestand, met aanduiding van hoogtelijnen (Studiebureau MesO)

2.2 Archeologische voorkennis

Niet van toepassing.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van een gepland woonproject werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Binnen het onderzoeksgebied zullen zes woongebouwen, wegenis en groenaanleg gerealiseerd worden. Hiertoe worden de grote lijnen van het terreinprofiel behouden, doch plaatselijk sterk aangepast in functie van de geplande te realiseren elementen. De woongebouwen worden grotendeels onderkelderde. De kelders worden aangezet op ongeveer 3,5 m onder het maaiveld en worden gefundeerd op een algemene funderingsplaat uit gewapend beton. Verder wordt een wadi voorzien. Er zijn op dit moment nog geen doorsnedetekeningen van de ontworpen toestand beschikbaar. De verwachte verstoring in het kader van omgevingsaanleg kent een maximale diepte van ca. 50 cm onder het maaiveld.

Figuur 5: Ontwerpplan (G&G Architecten)

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden en de Atlas cadastral parcellaire van Popp worden twee momentopnames bekeken, namelijk 1771-1778 en 1842-1879, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief.

Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

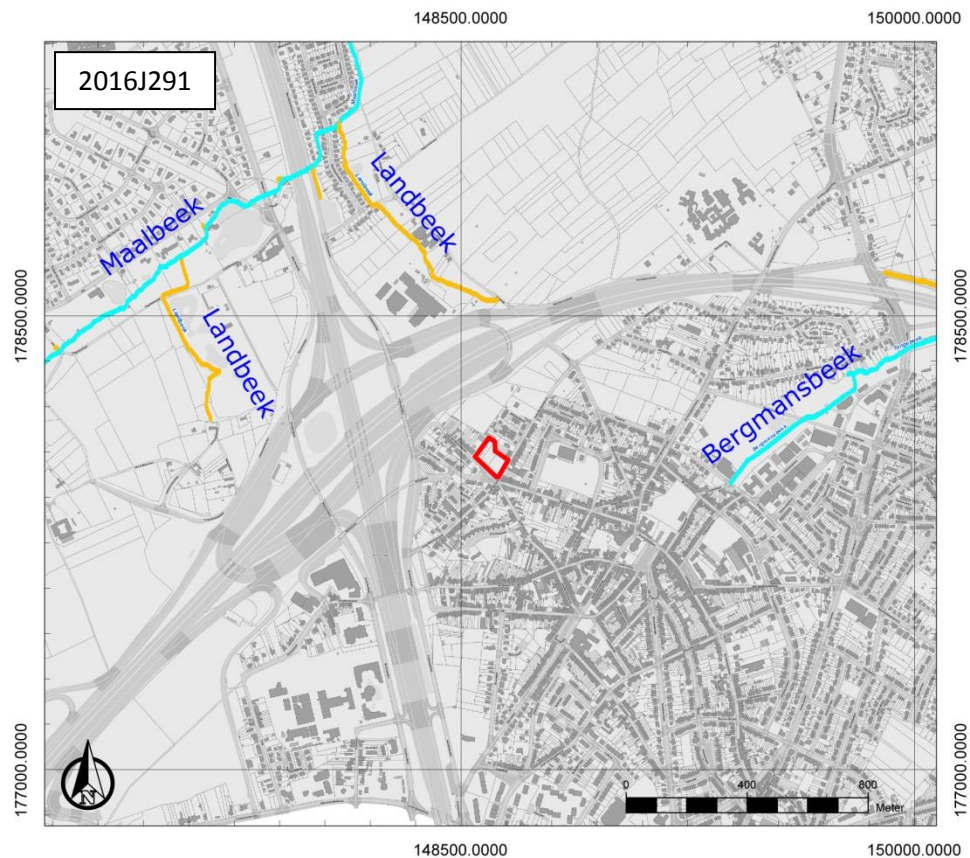
2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

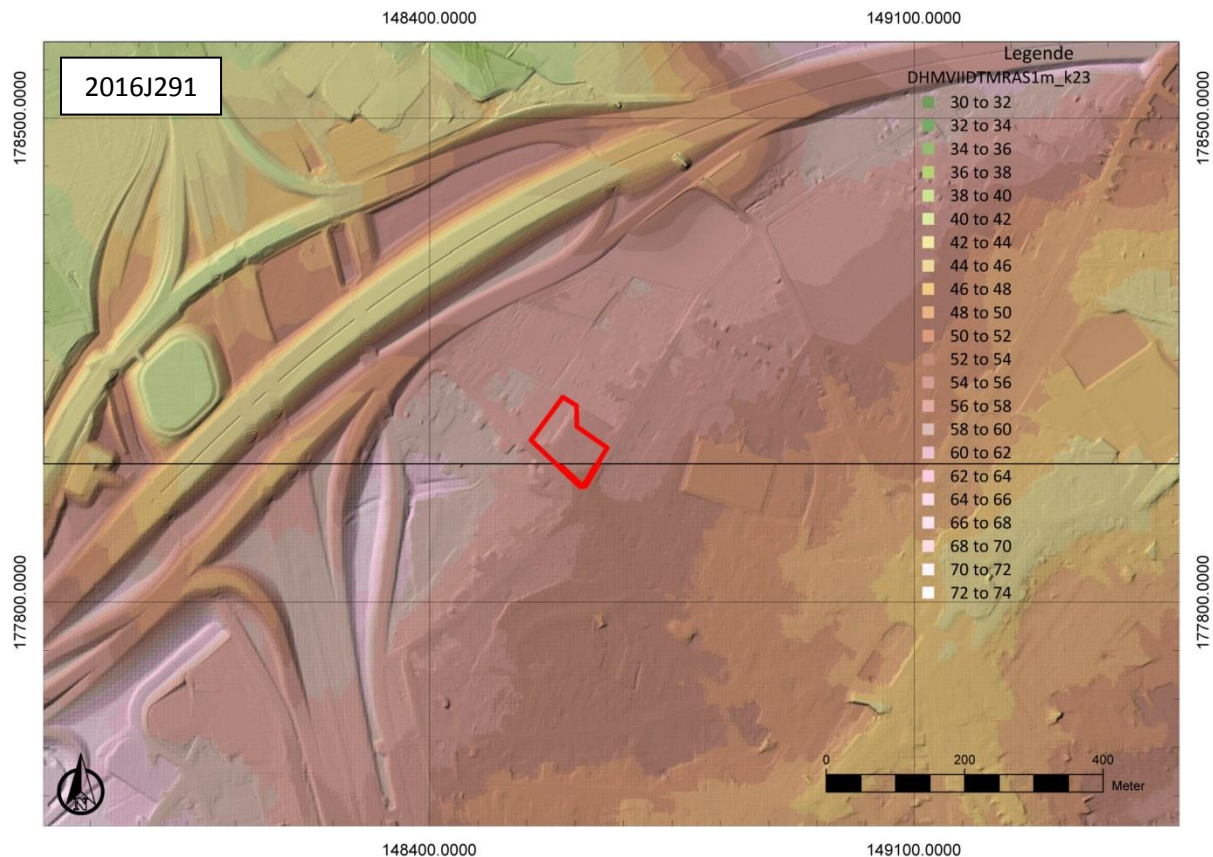
Het onderzoeksgebied situeert zich ten noordwesten van het centrum van Strombeek. Het wordt begrensd door de Jozef De Vleminckstraat in het zuidwesten en door de Oude Mechelsestraat in het zuidoosten (Figuur 6). Het onderzoeksgebied ligt volgens het gewestplan in woongebieden. Op hydrografisch vlak situeert het terrein zich binnen het Dijlebekken. Ten noordwesten lopen twee waterlopen, beide Landbeek genaamd, die uitmonden in de Maalbeek. Ten zuidoosten is de Bergmansbeek gelegen (Figuur 7).

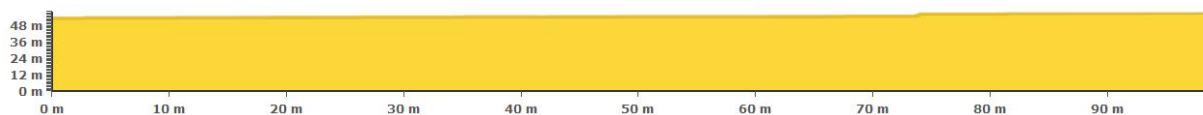
Figuur 6: Luchtfoto van 2015 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Figuur 7: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Figuur 8: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

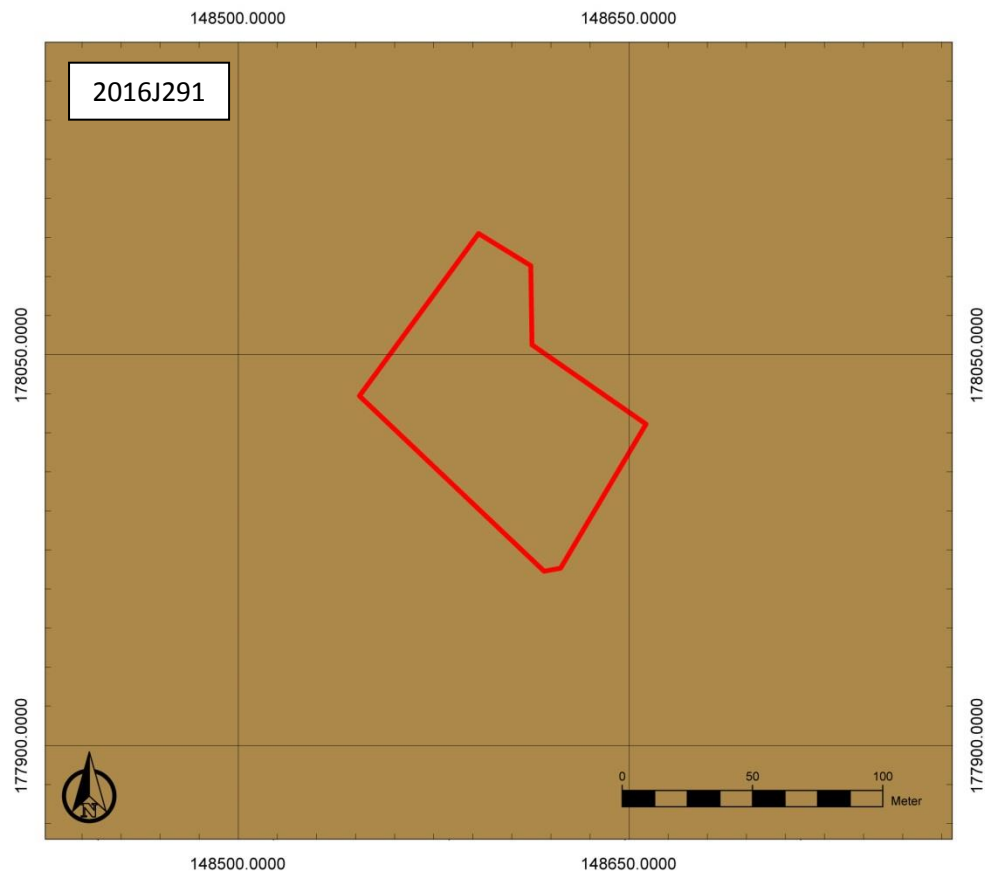
Figuur 9: Hoogteverloop van zuidoost naar noordwest van het terrein (www.geopunt.be/kaart)

Het onderzoeksgebied ligt op de zuidoostelijke flank van een leemrug (Figuur 8), op een hoogte van ca. 53,8 tot 57,6 m TAW (Figuur 9). Het onderzoeksgebied helt af in zuidoostelijke richting. Het maakt deel uit van een sterk golvend tot heuvelig landschap waar de topografie op verscheidene plaatsen boven de 75 m stijgt.³ Het is opvallend dat er ter hoogte van het onderzoeksgebied een uitsprong is die met rechte lijnen en hoeken verloopt van de hoogtewaarde van 54 tot 56 m op het digitaal hoogtemodel en in Figuur 4. De verklaring hiervoor wordt toegelicht bij 2.4.2.

De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 10) bestaat uit de Formatie van Maldegem, die gekenmerkt wordt door een grijze afwisseling van fijn zand en klei, die glauconiethoudend en glimmerhoudend is, onderaan klei bevat, en zandhoudend en sterk glauconiethoudend is.⁴

³ Bogemans 1996, 4

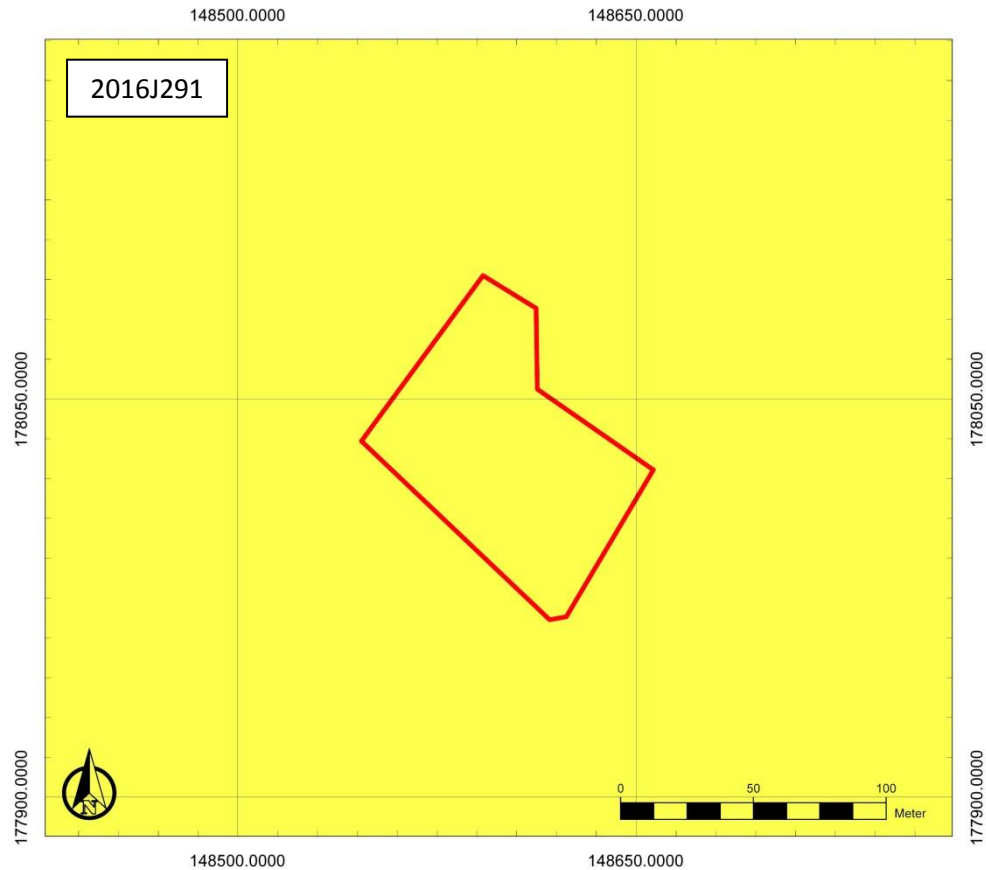
⁴ www.geopunt.be/kaart

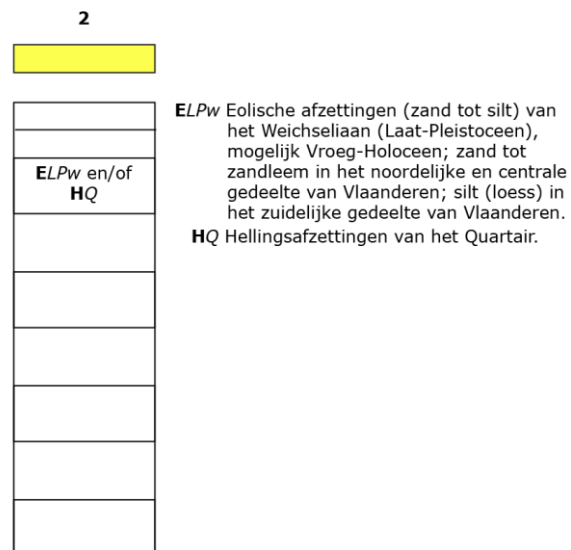
Figuur 10: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied. Bruin: Formatie van Maldegem (www.geopunt.be/kaart)

De quartairgeologische kaart (Figuur 11) geeft aan dat zich in het onderzoeksgebied eolische afzettingen bevinden van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) of Vroeg-Holocene, en/of hellingsafzettingen van het quartair.⁵

⁵ www.geopunt.be/kaart

Figuur 11: Quartaairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

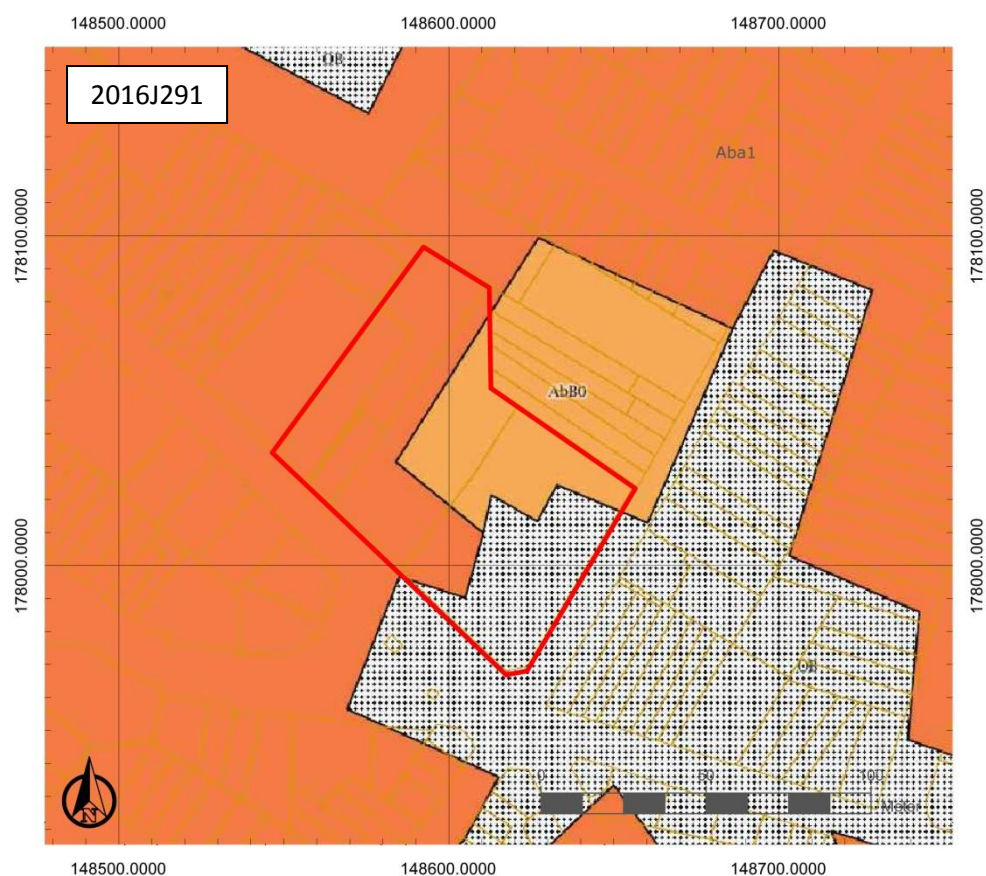

Figuur 12: Legende Quartaairgeologische kaart (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 13) toont dat er drie bodemtypes voorkomen binnen het onderzoeksgebied. In de eerste plaats gaat het om een droge leembodem met textuur B of structuur B horizont die sterk vergraven is in het oostelijke deel (AbB0).⁶ Deze gronden zijn kunstmatig ontstaan door ontginning

⁶ www.geopunt.be

van het leemdek als baksteenaarde. Doorgaans werd het leem afgegraven tot op het ergeron (bodem van löss verrijkt door de kalksteen van uitloging van het bovenste deel (leem) en geconcretiseerd (kalkconcreties)), dat zich doorgaans op een diepte van 1,50 m bevindt. Deze gronden bestaan in het algemeen uit een mengsel van verweerde en onverweerde lössleem. Plaatselijk komen hiertussen intacte leemgronden voor die tot de serie Aba behoren. Deze uitgebrikte gronden nemen een zeer grote oppervlakte in rond de Brusselse agglomeratie.⁷ Daarnaast gaat het om een droge leembodem met textuur B horizont of met weinig duidelijke kleur B horizont met dunne A-horizont in het westelijke deel (Aba1).⁸ De dikte van de A-horizont bedraagt minder dan 40 cm. De A horizont werd na de ontbossing gedeeltelijk of geheel geërodeerd. De Ap horizont of bouwvoor rust soms op een restant van de A2 horizont, maar meestal direct op de B2 horizont. De Aba1-gronden of *terre à briques* zijn de dominerende bodems van de Leemstreek. Ze komen voor op het bovendeel en op de zachte hellingen van de leemruggen.⁹ Het zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied is aangegeven als bebouwde gronden (OB).¹⁰

Figuur 13: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

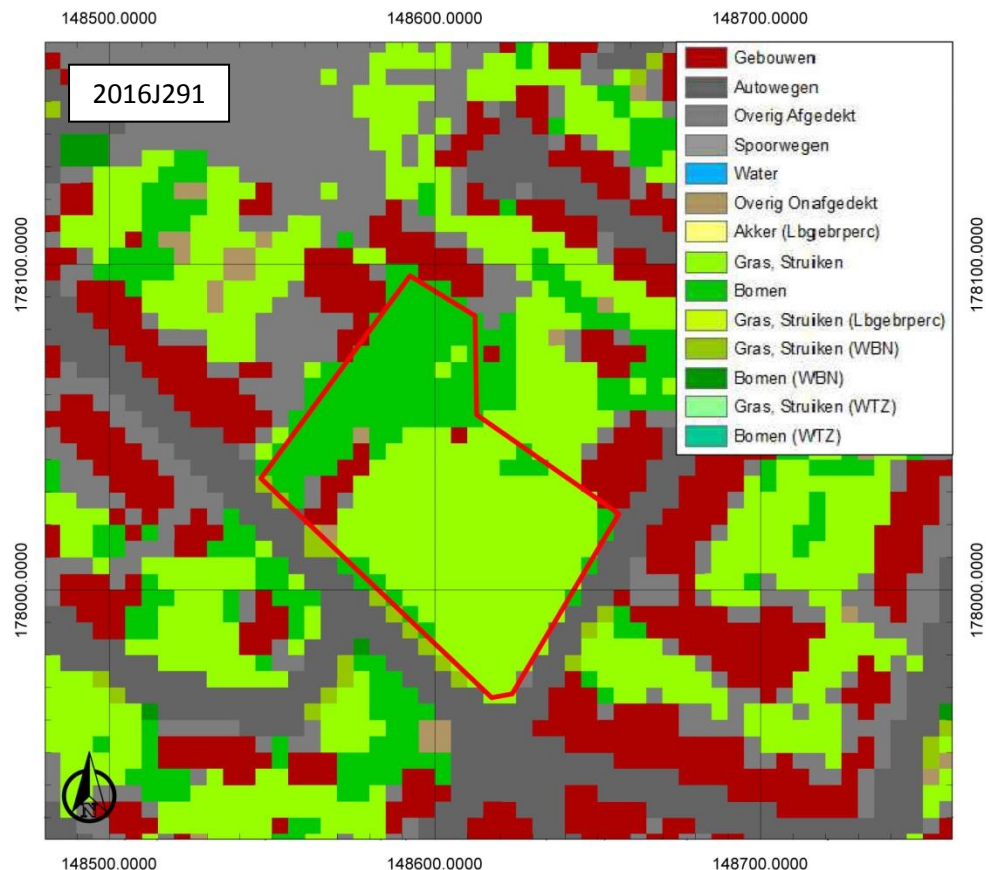
Op de bodemgebruikskaat is te zien dat het gebied voornamelijk gekenmerkt wordt door gras, struiken (zuidoosten) en bomen (noordwesten). In zeer beperkte mate is bebouwing en afdekking aanwezig (Figuur 14).

⁷ Louis 1957, 31

⁸ www.geopunt.be

⁹ Louis 1957, 27-28

¹⁰ www.geopunt.be

Figuur 14: Bodemgebruikskartaal met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

Strombeek wordt voor de eerste maal vermeld in 1132. De benaming is mogelijk ontleend aan de gelijknamige waterlopen. Het grondgebied van Strombeek-Bever is van ouds een zeer vruchtbaar grondgebied, omringd door het oudste wegennet van Noord- en West-Brabant. Begrensd door dit oude wegennet is het niet verwonderlijk dat er in de gemeente meerdere Romeinse overblijfselen aan het licht kwamen. De ontginning van Strombeek werd verder gezet door een Frankische gemeenschap (4de eeuw). De Frankische structuur van het rondorp en de omringende velden werd overgeleverd tot in de 8ste eeuw. Strombeek was verdeeld in vier veldencomplexen, afgebakend door drie langgerekte stukken beemden en intercommunale wegen. Het centrale punt werd gevormd door de dorpsdries. De Frankische borcht ten oosten van de dorpsdries werd in de 10de eeuw omgevormd tot hof van de plaatselijke heren, die ondergeschikt waren aan de heren van Meise, op hun beurt afhankelijk van de heren van Grimbergen. Uit oude geschriften blijkt dat Strombeek steeds eigendom was van de Berthouts, heren van Grimbergen. Tot het begin van de 15de eeuw is er sprake van de heren van Strombeek. Met hun verdwijnen kwam het beheer rechtstreeks onder de heren van Grimbergen. De borcht in het dorpscentrum verdween. Strombeek en Bever, die overeenkomen met twee afzonderlijke jurisdicties uit het Ancien Regime, werden samengevoegd ten tijde van de Franse overheersing in 1810.¹¹

Hoewel Strombeek en Bever administratief gescheiden waren, behoorden ze wel tot dezelfde parochie. De oorsprong hiervan gaat terug tot de kerstening door de Heilige Amandus in de 7de eeuw. Volgens de traditie zou hij verantwoordelijk zijn voor het optrekken van de eerste bidplaats en

¹¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Strombeek-Bever, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/120644> (geraadpleegd op 31 oktober 2016).

wijdde hij de geneeskrachtige bron in het dorpscentrum. De bidplaats werd in de 10de - 11de eeuw omgevormd tot eigenkerk van de plaatselijke heren. In het begin van de 12de eeuw (1110-1128) werd de parochie, voorheen afhankelijk van de moederparochie Meise, zelfstandig. Het altaar werd geschonken aan de in 1128 opgerichte abdij van Grimbergen.¹²

De Jozef de Vleminckstraat was een voorheen doorlopende straat op het gebied van Bever en samen met de De Burtinstraat, de Molenweg vormend. Door de aanleg van de Brusselse Ring en de A12 werd de straat onderbroken. De huidige benaming verwijst naar een gemeentesecretaris uit de eerste helft van de 20ste eeuw.¹³ De Oude Mechelsestraat is op de Poppkaart van circa 1860 aangeduid als Kleemputstraat en in 1909 als Gentstraat. Oorspronkelijk doorlopend tot Bever, maar onderbroken door de aanleg van de A12.¹⁴

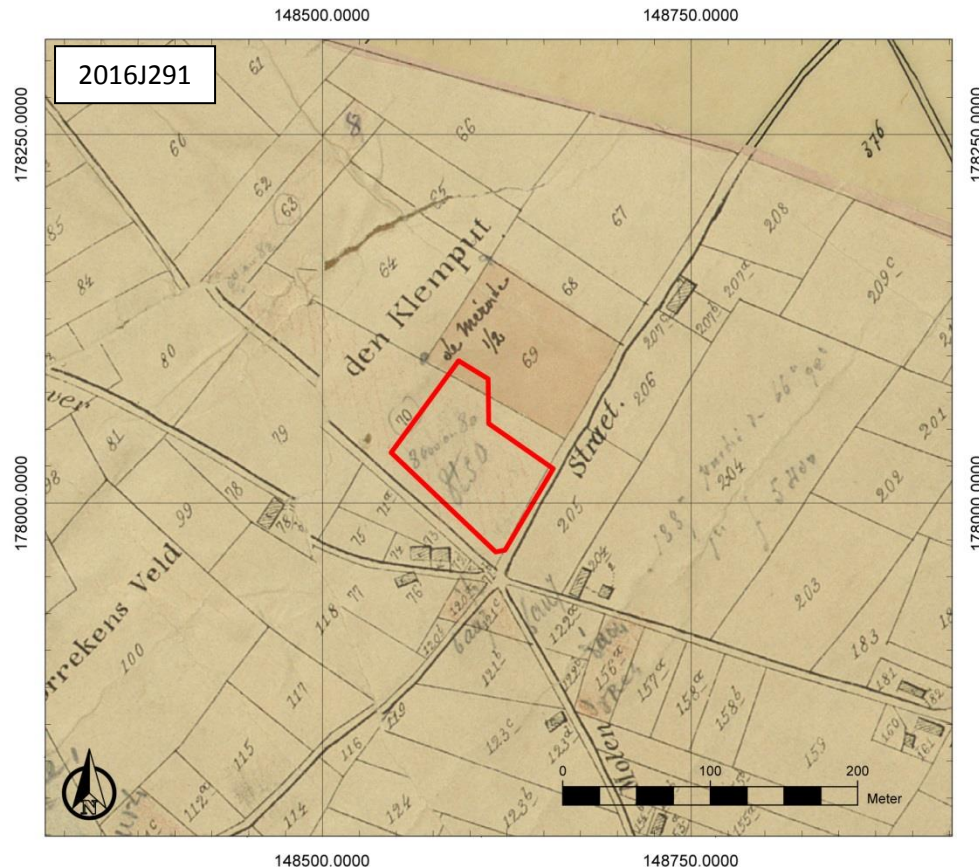

Figuur 15: Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

¹² Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Strombeek-Bever, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/120644> (geraadpleegd op 31 oktober 2016).

¹³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Jozef de Vleminckstraat, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/110054> (geraadpleegd op 31 oktober 2016).

¹⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Oude Mechelsestraat, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/110060> (geraadpleegd op 31 oktober 2016).

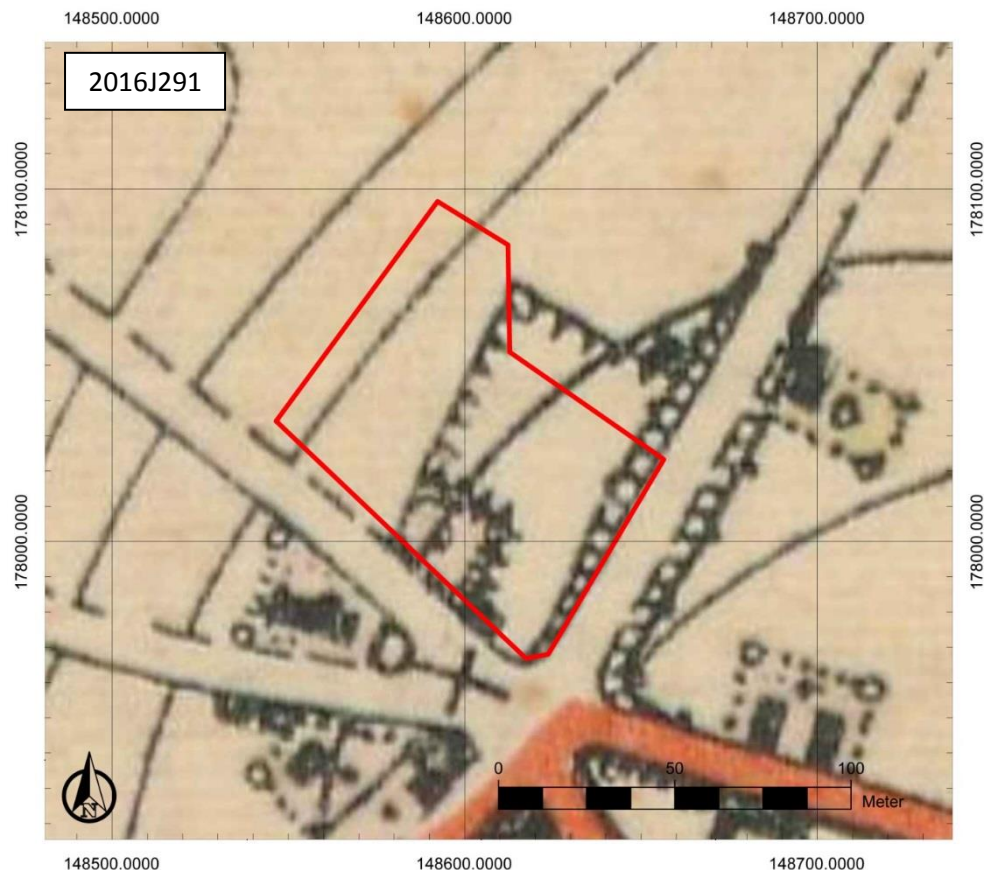

Figuur 16: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp met aanduiding van het onderzoeksgebied (<http://www.geopunt.be/kaart>)

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden uit 1771-1778 (Figuur 15) is te zien dat het onderzoeksgebied volledig gelegen is in landbouwgebied, ten noordwesten van de dorpskern van Strombeek en langs de verbindingsweg naar Bever (Jozef de Vleminckstraat). Aan de andere zijde van de Jozef de Vleminckstraat, buiten het onderzoeksgebied, is een gebouw aanwezig. Op de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp uit 1842-1879 (Figuur 16) is een gelijkaardige situatie te zien. Er is nog steeds geen bebouwing te zien binnen het onderzoeksgebied. Het onderzoeksgebied is te situeren ter hoogte van het toponiem Den Klempuit. Dit toponiem verwijst naar de leemwinning die in deze zone plaatsvond.

Vanaf de topografische kaart van 1891 is er beperkte bebouwing zichtbaar ter hoogte van het onderzoeksterrein, aansluitend aan de Jozef de Vleminckstraat. Het zuidoostelijke deel van het terrein blijkt dan lager te liggen met langs de randen een steilte en is gebruikt voor leemwinning (Figuur 17). Aan de overzijde van de Jozef de Vleminckstraat is een kapel gesitueerd. Deze is toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes. Ze is opgericht in 1883.¹⁵

¹⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Kapel Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/75337> (geraadpleegd op 31 oktober 2016).

Figuur 17: Topografische kaart uit 1891 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd in de regio zwaar gevochten.¹⁶ In 1939 werd een vliegveld aangelegd. In mei 1940 maakten enkele Belgische eskadrilles gebruik van het vliegveld. Op 18 mei al viel het vliegveld in handen van de Duitsers. Twee maanden later begonnen ze met de uitbreiding ervan. Landbouwers werden opgevorderd voor de grondwerken. Op 3 september 1944 werd Grimbergen bevrijd. Op 1 januari 1945 werd het vliegveld aangevallen door Duitse jachtvliegtuigen.¹⁷

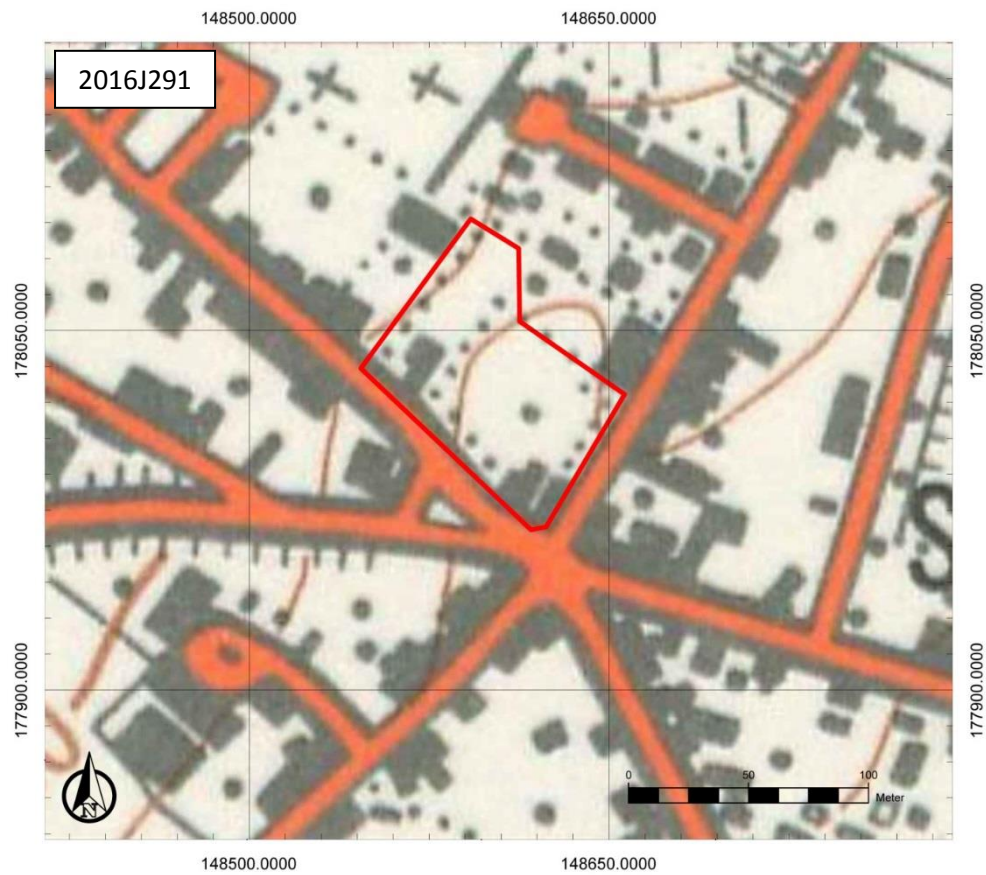
Op de topografische kaart van 1979-1980 is duidelijk dat de bebouwing is toegenomen binnen het onderzoeksgebied (Figuur 18). Deze situeert zich voornamelijk langsheen de Jozef de Vleminckstraat. Ten noorden bevindt zich een begraafplaats. De nieuwe begraafplaats in de Jozef de Vleminckstraat, werd aangelegd in 1933, ter vervanging van het kerkhof rond de Sint-Amandskerk (Sint-Amandsplein).¹⁸ De omgeving van het onderzoeksgebied is vrij sterk bebouwd geworden. Tot de jaren 1950 behield Strombeek-Bever voor een groot deel haar landelijk karakter, maar de verstedelijking die geleidelijk op gang kwam na de Eerste Wereldoorlog, was niet meer te stuiten en werd bovendien sterk bevorderd door de aanleg van de Brusselse Ring in 1957. Momenteel is het grondgebied in drie gedeeld door de Brusselse Ring en de A12 Antwerpen-Brussel, die elkaar kruisen ten noordwesten van Strombeek. Het oostelijke gedeelte of Strombeek omvat de historische dorpskern, maar vertoont thans een sterk verstedelijkt karakter.¹⁹

¹⁶ <http://www.grimbergen.be/verbrande-brug.html>

¹⁷ <http://www.rvg.be/>

¹⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Nieuwe begraafplaats, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/75331> (geraadpleegd op 31 oktober 2016).

¹⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Strombeek-Bever, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/120644> (geraadpleegd op 31 oktober 2016).

Figuur 18: 31/3 - 4 Brussel=Bruxelles - Zaventem. 1979 - 1980 (www.cartesius.be)

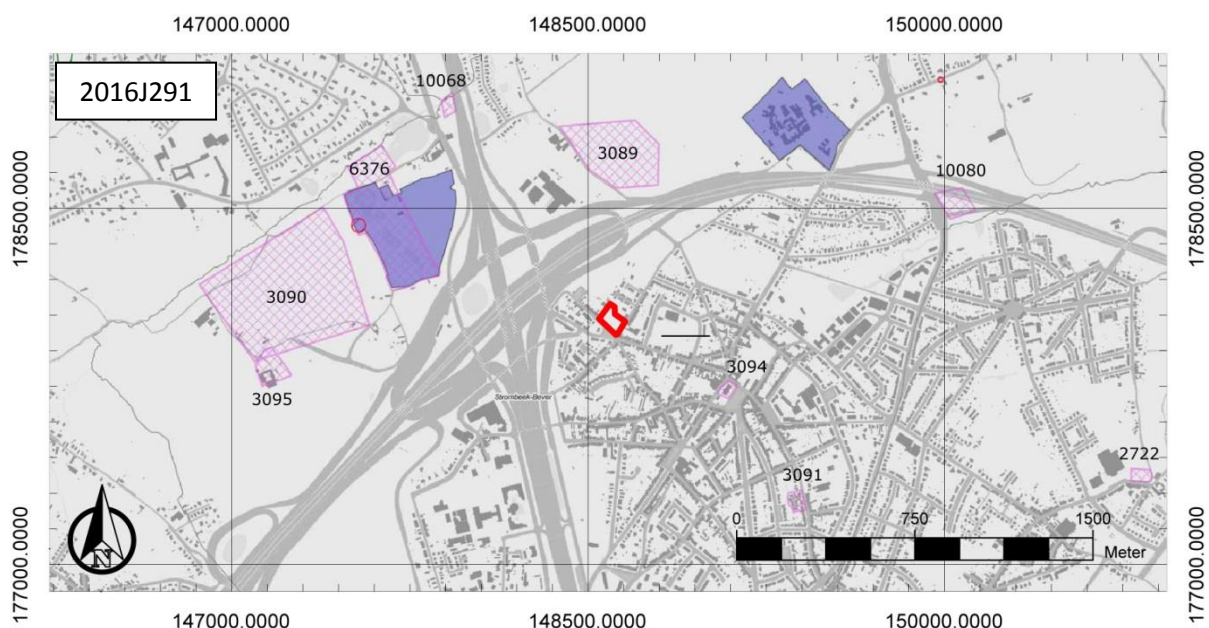
Figuur 19: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 19) toont dat het onderzoeksgebied grotendeels begroeid is. De bebouwing is op heden quasi volledig verdwenen. Er bevindt zich enkel nog een kleine schuur centraal in het oosten binnen het onderzoeksgebied. Er is nog steeds bebossing aanwezig in het noordwestelijke deel van het onderzoeksgebied (Figuur 6).

Wanneer de huidige toestand van het onderzoeksgebied wordt bekeken op het actuele opmetingsplan (Figuur 4) is duidelijk de steilte te zien aan de noordwestzijde, die getuigt van de gedeeltelijke afgraving van het onderzoeksterrein aan het einde van de 19de eeuw. Het hoogteverschil tussen de bovenzijde en de onderzijde van de steilte bedraagt ca. 1,90 m.

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

In de buurt van het onderzoeksgebied zijn enkele gekende archeologische waarden gelegen (Figuur 20). Ze kunnen inzicht bieden in het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied.

Figuur 20: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerenderfgoed.be/>)

Ter hoogte van het toponiem Kleempoel/Cleemputten, ten noorden van het onderzoeksgebied, werden bij de aanleg van de A12 *tegulae*- en *imbrex*fragmenten, mogelijk een kelder en een stuk maalsteen aangetroffen uit de Romeinse tijd (CAI ID 3089).²⁰ Niet ver van het Beverkasteel, te Bever nabij de overgang van de beek door de oude *diverticulum* Duisburg-Meise, langs de Maalbeek, werden in 1857 Romeinse dakpannen en *terra sigillata* aangetroffen (CAI ID 3090).²¹

Ter hoogte van de Oude Sint-Amandskerk (CAI ID 3094) werden bij het afbreken in 1869 van de kerk in de funderingen onder het koor *tegula*stukken gevonden uit de Romeinse tijd.²² De huidige kerk werd gebouwd tussen 1869 en 1895, ter vervanging van de 18de-eeuwse kerk. De eerste bidplaats zou volgens de traditie gesticht zijn door de Heilige Amandus in de 7de eeuw op de grondvesten van

²⁰ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 3089, 6.19 - Potaardeveld (geraadpleegd op 31 oktober 2016)

²¹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 3090, 6.18 - Roet Reik (geraadpleegd op 31 oktober 2016)

²² Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 3094, 6.17 - Oude Sint-Amandskerk (geraadpleegd op 31 oktober 2016)

een Romeins gebouw. In de 10de of 11de eeuw werd het kerkje omgevormd tot eigenkerk van de plaatselijke heren (zie ook 2.4.2). Circa 1250 werd vermoedelijk een eenvoudig romaans kerkje opgericht, dat in de loop der eeuwen meermaals verbouwd werd. Tussen 1739 en 1749 werd de kerk herbouwd en voorzien van een nieuw koor en sacristie.²³

Ter hoogte van CAI ID 6376, gesitueerd ten noordwesten van het onderzoeksgebied, bevond zich een motte, mogelijk van de heren van Bever. Aan de overzijde van de Drijpikkelstraat zijn op de zgn. Ferriskaart sporen zichtbaar van een walgrachtsite. Deze werd in de CAI onder dezelfde locatienummer opgenomen.²⁴ De nabijgelegen Sprietmolen (CAI ID 10068) wordt voor het eerst vermeld in 1355. Hij werd heropgebouwd in 1897.²⁵

Het Kasteel van Strombeek of Château de Blommendael (CAI ID 3091), ten zuidoosten van het onderzoeksgebied was een 17de-eeuwse waterburcht die zichtbaar is op de zgn. Ferriskaart.²⁶ Ter hoogte van het toponiem Koningslo (CAI ID 2722) stond een versterkt kasteel.²⁷ Het Hof te Bever (CAI ID 3095) ten westen van het onderzoeksgebied, is een laatmiddeleeuwse hoeve.²⁸ Bij de stichting van de abdij van Groot-Bijgaarden in 1133 schonk de hertog van Brabant zijn allodium te Bever aan de kloostergemeenschap, die er een hof oprichtte.²⁹ Het ten oosten gelegen Hof te Hellebeek (CAI ID 10080) is een laatmiddeleeuwse hoeve.³⁰

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?

Strombeek werd voor de eerste maal vermeld in 1132, omringd door het oudste wegennet van Noord- en West-Brabant. Na de Romeinse aanwezigheid werden de ontginning van Strombeek verder gezet door een Frankische gemeenschap (4de eeuw). Het onderzoeksgebied heeft op zich een hoog archeologisch potentieel, omwille van de gunstige landschappelijke ligging. In de omgeving van het terrein is het aantal gekende archeologische waarden eerder beperkt. Niettegenstaande wijzen deze op een archeologisch potentieel voor resten uit de Romeinse tijd, de vroege, volle en late middeleeuwen en de nieuwe tijd. De gunstige landschappelijke ligging (zie volgende onderzoeksvraag) maakt dat het terrein ook voor andere periodes archeologisch potentieel heeft.

De archeologische verwachting is desondanks toch zeer laag voor wat betreft het aan het einde van de 19de eeuw afgegraven gedeelte. Voor de resterende zone dient rekening gehouden te worden met erosie, afgaande op het aanwezige bodemtype (Aba1).

Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Het onderzoeksgebied bevindt zich op de zuidoostelijke flank van een leemrug. Het helt af in zuidoostelijke richting en maakt deel uit van een sterk golvend tot heuvelig landschap. Aan de hand

²³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Parochiekerk Sint-Amands, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/75348> (geraadpleegd op 31 oktober 2016).

²⁴ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 6376, Het Nekkerke/Kasteel van Bever (geraadpleegd op 31 oktober 2016)

²⁵ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 10068, Sprietmolen (geraadpleegd op 31 oktober 2016)

²⁶ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 3091, Kasteel van Strombeek (geraadpleegd op 31 oktober 2016)

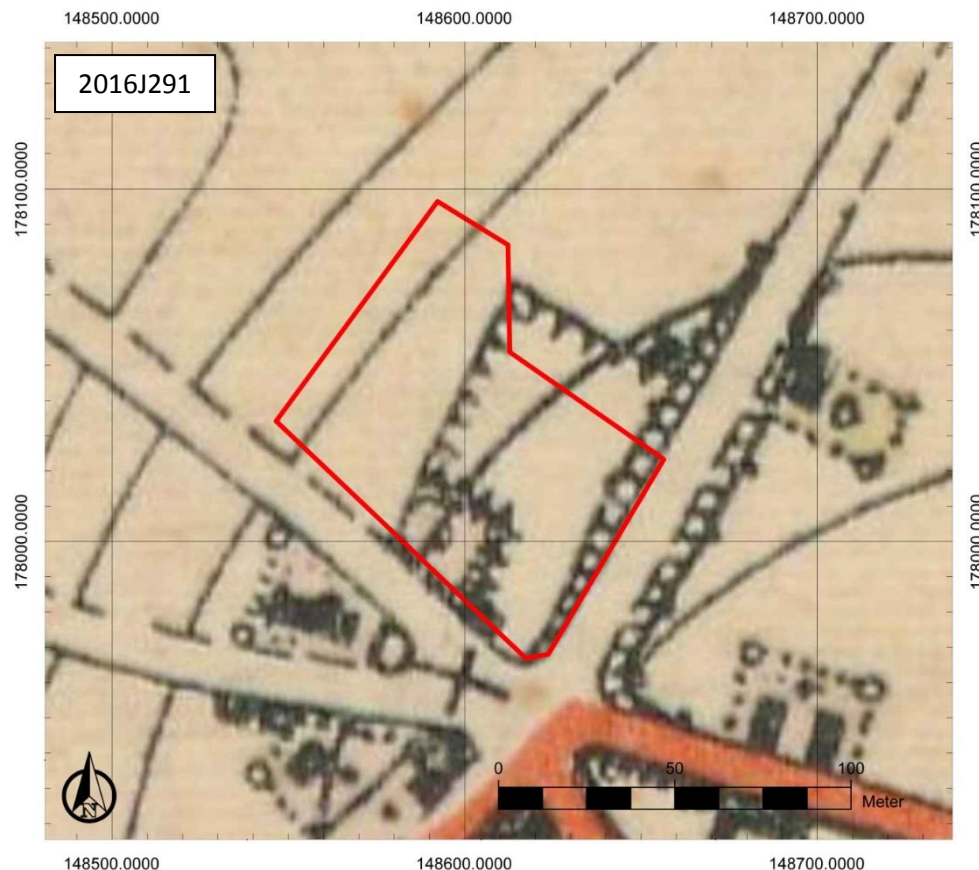
²⁷ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 2722, Steenstraat (geraadpleegd op 31 oktober 2016)

²⁸ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 3095, Hof van Bever (geraadpleegd op 31 oktober 2016)

²⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Hof te Bever, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/75354> (geraadpleegd op 31 oktober 2016).

³⁰ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 10080, Hof te Hellebeek (geraadpleegd op 31 oktober 2016)

van historische kaarten en luchtfoto's zijn we geïnformeerd over de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein. Het onderzoeksterrein is gelegen ter hoogte van het toponiem Den Klempuut, wat verwijst naar de winning van leem. Het onderzoeksgebied was, afgaande op de cartografische bronnen zeker vanaf het einde van de 18de eeuw in gebruik als landbouwgrond. Vanaf het einde van de 19de eeuw verschijnt er bebouwing op het terrein en is te zien dat het terrein gedeeltelijk werd afgegraven, waarschijnlijk voor de winning van leem (Figuur 21). Deze afgraving is nog steeds duidelijk op te merken in de huidige topografie van het onderzoeksterrein, waarbij het niveauverschil tussen de steilte aan de rand van de afgraving een hoogte overbrugt van ca. 1,90 m.

Figuur 21: Synthesepan met het onderzoeksgebied in rood geprojecteerd op de topografische kaart van 1891 (www.cartesius.be) waarbij de afgraving van een groot gedeelte van het onderzoeksgebied duidelijk te zien is

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het onderzoeksgebied zullen zes woongebouwen, wegenis en groenaanleg gerealiseerd worden. De woongebouwen zullen onderkelderd worden tot op een diepte van 3,50 m onder het maaiveld. De geplande omgevingsaanleg kent een verstoringsdiepte die maximaal ingeschat wordt op ca. 50 cm diepte. Verder dient bij de uitvoering van de werken rekening gehouden te worden met compactie van de bodem door de inzet van zware machines. Bijgevolg kunnen we voor het volledige onderzoeksgebied besluiten dat het bodemarchief verstoord zal worden door de geplande werken.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Een groot deel van het onderzoeksgebied (ca. 4970 m²) blijkt in de 19de eeuw afgegraven in functie van leemwinning. Dit betekent dat een groot deel van het onderzoeksgebied in het verleden reeds verstoord is. Op basis van het huidige niveauverschil dat op het terrein op te merken is, is dit deel van het terrein naar schatting ca. 1,90 m afgegraven. Van een zone van ca. 1747 m² wordt op basis van de huidige topografie verwacht dat het terrein niet verstoord is. Dit is echter een zeer beperkte zone, waardoor het potentieel op kennisvermeerdering in geval van bijkomend vooronderzoek te

laag ingeschat wordt om de kosten van dit bijkomend onderzoek te rechtvaardigen. Indien relevante archeologische sporen aangetroffen worden is de kans groot dat er te weinig ruimtelijk inzicht is, als gevolg van de beperkte niet-verstoorde oppervlakte van het terrein, om de sporen correct te kunnen interpreteren en waarderen. Omwille van al deze argumenten wordt geen bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig geacht.

2.4.6 Samenvatting gericht op een gespecialiseerd publiek

Het onderzoeksgebied is gelegen op de zuidoostelijke flank van een droge leemrug. Een dergelijke locatie heeft een hoog archeologisch potentieel. Dit wordt bevestigd door de gekende archeologische waarden in de omgeving, die dateren vanaf de Romeinse tijd. Ondanks het hoge archeologische potentieel is de archeologische verwachting laag omwille van een afgraving van een aanzienlijk deel van het terrein aan het einde van de 19de eeuw. Voor het deel dat hierbij niet werd afgegraven, dient rekening gehouden te worden met erosie. Het gaat slechts om een beperkte zone, waardoor het potentieel op kennisvermeerdering te laag is om bijkomend onderzoek te rechtvaardigen. Daarom worden geen bijkomende archeologische maatregelen nodig geacht.

2.4.7 Samenvatting gericht op een niet gespecialiseerd publiek

De landschappelijke ligging van het onderzoeksterrein op de zuidoostelijke flank van een vruchtbare heuvelrug maakt dat het in het verleden een interessante zone was voor de mens, onder meer om zich te vestigen. De archeologische resten in de omgeving bevestigen dit. Aan het einde van de 19de eeuw werd echter een groot deel van het terrein afgegraven, waardoor vermoedelijk de meeste archeologische resten die aanwezig zijn, werden weggegraven. Het resterende deel van het terrein is te beperkt en het potentieel op kennisvermeerdering is te laag om bijkomend onderzoek te rechtvaardigen. Daarom worden geen bijkomende archeologische maatregelen nodig geacht.

3 Bibliografie

3.1 Publicaties

Bogemans, F., 1996: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 23. Mechelen*, Brussel.

Louis, A., 1957: *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Brussel 88W*, Brussel.

3.2 Websites

CadGis (2016)

http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE

Centrale Archeologische Inventaris (2016)

<https://cai.onroenderfgoed.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2016)

<http://dov.vlaanderen.be>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2016)

<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2016)

<http://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2016)

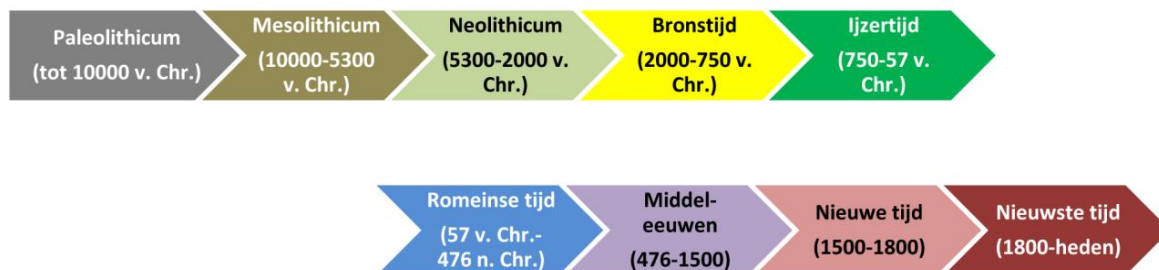
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2016)

<https://www.onderzoeksbalans.be>

4 Bijlagen

4.1 Archeologische periodes

4.2 Plannenlijst

Plannenlijst bureauonderzoek: projectcode 2016J291

Plan-nummer	Type	Onderwerp	Aanmaak-schaal	Aanmaak-wijze	Datum
1	Kadasterplan	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	28/10/2016
2	Topografische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	28/10/2016
3	Overzichtskaart	Verstoorde zones	1:1	Digitaal	16/12/2016
4	Overzichtskaart	Bestaande toestand	1:1	Digitaal	16/12/2016
5	Bouwplan	Ontwerpplan	1:500	Digitaal	16/12/2016
6	Hydrografische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	28/10/2016
7	Hoogtemodel	Digitaal hoogtemodel terrein en omgeving	1:1	Digitaal	28/10/2016
8	Doorsnede	Terreinverloop	1:1	Digitaal	28/10/2016
9	Tertiaire geologische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	28/10/2016
10	Quartaargeologische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	28/10/2016
11	Bodemkaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	28/10/2016
12	Bodemgebruikskaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	28/10/2016
13	Historische kaart	Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden	1:1	Digitaal	31/10/2016
14	Historische kaart	Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp	1:1	Digitaal	31/10/2016
15	Topografische kaart	1891	1:1	Digitaal	31/10/2016
16	Topografische kaart	1979-1980	1:1	Digitaal	31/10/2016
17	CAI-kaart	CAI vondstlocaties	1:1	Digitaal	31/10/2016
18	Syntheseplan	Synthese van het bureauonderzoek	1:1	Digitaal	31/10/2016

4.3 Fotolijst

Fotolijst bureauonderzoek: projectcode 2016J291

ID	Type	Onderwerp	Vervaardiging	Datum
F1	Luchtfoto	Toestand terrein 2015	Digitaal	31/10/2016
F2	Luchtfoto	Toestand terrein 1971	Digitaal	31/10/2016

